

۱۰۴

دگر جمع

گزیده بیانات آیت الله عابدینی

خطبه‌های نماز جمعه ۴ شهریور ماه ۱۴۰۱

سازمان مجامع قرآنی

نشریه ذکر جمعه
با هدف انتشار گزیده بیانات
ائمہ جمعہ قزوین در خطبہ‌های
نماز جمعه، ہر ہفتہ بہ صورت
الکترونیکی از طریق شبکہ‌های اجتماعی
ستاد نماز جمعه منتشر می‌گردد.
لازم بہ ذکر است متن بیانات ائمہ
محترم جمعہ، با حذف و اضافات و
ویرایش ہمراہ است و سعی شدہ
است جهت مطالعہ و بہرہ جویی
ہرچہ بہتر مخاطبین گرامی،
اہم محورہا ارائہ گردد.

خطبه اول

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
سيد الانبياء و المرسلين ابي القاسم المصطفى
محمد و آله الطيبين الطاهرين المعصومين و
اللعن الدائم على اعدائهم اجمعين من الان
إلى قيام يوم الدين.

دعوت به تقواى الهى

مخصوصاً در خطبه اول نماز جمعه تأکید بسیار بر بیان تقوا است. این که ملاحظه می‌فرمایید خطیبان جمعه در خطبه اول و هم در خطبه دوم تقوا را مطرح می‌کنند برای آن اهمیت خاصی است که دارد و از نظر شرعی هم جزو ارکان جدی نماز جمعه به حساب می‌آید. وقتی هم به دین مراجعه می‌کنیم؛ قلب دین، مرکز معارف دینی، قلب تربیت ایمانی و دینی موضوع مهم تقوا است، به عبارت دیگر خدای متعال به ما اعتقاد می‌بخشد، عقیده را به ما یاد می‌دهد.

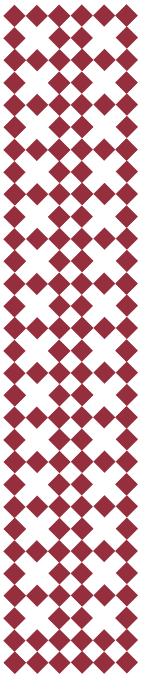

وقتی عقیده را یاد داد یعنی عقیده را به ما تذکر داد، عقیده‌ای که در فطرت ما خدای متعال آن را قرار داده است، وقتی این عقیده را برای ما آشکار کرد، به وسیله پیغمبران خودش اعتقادات ما را خدا آشکار می‌کند. جنس انسان با عقیده است؛ جنس انسان با عبادت است؛ ذات انسان با کرامت است؛ ذات انسان با تقوا است.

هدف از خلقت انبیا

خدا به وسیله انبیاء خودش اینها را یادآوری می‌کند و لذا امیرالمؤمنین درباره فلسفه بعثت انبیاء علیهم السلام فرمود: وَ يُثِيرُوا لَهُمْ دَفَائِنَ الْعُقُولِ! انبیا آمدند تا گنج‌های درون انسان‌ها را آشکار کنند؛ برآشوبند؛ به شکوفائی بنشانند؛ کار انبیاء این بوده است. اگر انبیاء صحبت از توحید می‌کنند؛ اگر از خدا سخن می‌گویند؛ خدا و وحدانیت خدا در فطرت انسان تعریف شده است. یعنی اگر ما موانع را کنار بزنیم؛ زبان فطرت را باز کنیم؛ فطرت از خدا، از توحید، از وحدانیت به ما خواهد گفت و لذا در سوره مبارکه لقمان در آیه

۲۳ این سوره خدا راجع به کافرهای صحبت می‌کند، درباره کافرهای می‌گوید، می‌رسد به آیه ۲۵، به پیغمبر می‌فرماید: **وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ^۱ هَمَانٌ كَافِرَانِیْ كَیْ كَیْ** که الان صحبت آن بود، پیغمبر اگر از همان‌ها هم سؤال کنی **مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَیَقُولَنَّ اللهُ^۲**، از آنها هم بپرسی آسمان‌ها و زمین را چه کسی آفریده است؟ کسی هم که کافر است در فطرت خودش می‌بیند که فقط باید بگوید خدا، **لَیَقُولَنَّ اللهُ^۳**، حتماً و حتماً خواهند گفت خدا. این راجع به عقیده.

اهمیت سوره مبارکه حمد

در سوره مبارکه حمد در نیمه اول این سوره خدا مهم‌ترین پایه‌های اعتقادی و مبانی اعتقادی را بیان می‌کند تا **مَالِکِ یَوْمِ الدِّینِ**، در این چند آیه کوتاه خدا اسماء و صفات الهی، این که همه عالم حمد و سپاس خدا را دارند و **اَوْ رَبِّ الْعَالَمِینَ** است، تا این

۱. آیه ۲۳ سوره لقمان؛ **وَمَنْ کَفَرَ فَلَا یَحْزُنُکَ کُفْرُهُ** **إِنَّمَا مَزَجْنَاهُمْ فَنَنْسِفُهُمْ بِمَا عَمِلُوا** **إِنَّ اللَّهَ عَلِیمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ**؛ ترجمه: (ای رسول ما) تو از کفر هر که کافر شود محزون مباش، که رجوعشان به سوی ماست و ما آنان را سخت از (کیفر) کردارشان آگاه می‌سازیم، که همانا خدا از اسرار دلهای خلق هم آگاه است

۲. آیه ۲۵ سوره لقمان؛ **وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَیَقُولَنَّ اللهُ** **قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ** **بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُونَ**؛ ترجمه: و اگر از این کافران سؤال کنی آن کیست که آسمانها و زمین را آفریده؟ البته جواب دهند خداست. باز گو: ستایش خدای را (که کافران نیز معترفند) بلکه اکثر آنها (براین حقیقت که آفریننده جهان خداست اگر به زبان گویند به دل) آگاه نیستند.

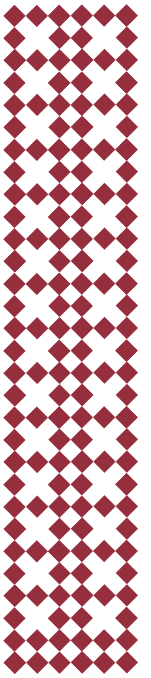
که مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ است، اینها اعتقادات است، این اعتقادات را خدا به ما القا می‌کند.

راه سعادت: خودشناسی و خداشناسی

پس اولین گام در شخصیت انسان این است که تکلیف خودش را از نظر اعتقادی درک کند. فطرت خودش را از نظر اعتقادی بشناسد. مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ^۱، وقتی که این شناخت حاصل شد. این معرفت نسبت به خدا پیدا شد مرحله دوم پیش می‌آید که آن عبادت خداست. کسی که خدا را بشناسد، خودبه‌خود عبد خدا می‌شود. اگر رفت؛ عبد دنیا شد؛ عبید دنیا شد؛ برده دنیا شد. برای این است که نسبت به خودش معرفت ندارد؛ خودش را نمی‌شناسد؛ فطرت خودش را درک نمی‌کند؛ گوش او از شنیدن فریاد فطرت کر است؛ وگرنه سراغ پرستش دیگری نمی‌رود. کسی که بت می‌پرستد؛ کسی که پول می‌پرستد؛ کسی که دنیا می‌پرستد؛ کسی که دنبال طمع است؛ کسی که حق دیگران

۱ جعفر بن محمد (منسوب)، مصباح الشریعه، ۱۴۰۰، ص ۱۳؛ ابن ابی جمهور، عوالی اللئالی العزیزة، ۱۴۰۵، ج ۴، ص ۱۰۲؛ فخر رازی، تفسیر کبیر، ۱۴۲۰، ج ۱، ص ۹۱، ج ۹، ص ۴۶۰ و ج ۳، ص ۷۲۱ پ.؛ ترجمه: هرکس خود را بشناسد، قطعاً خدایش را خواهد شناخت.

را ضایع می‌کند؛ این خودش را نمی‌فهمد؛ خودش را به کمترین قیمت می‌فروشد؛ به بدترین قیمت خودش را خوار می‌کند. اول اعتقادات است؛ وقتی اعتقادات درست شد، خودبه‌خود انسان بنده خدا می‌شود؛ و لذا در سوره حمد، وقتی در آن نیمه اول که خدا اعتقادات را برای انسان تقویت می‌کند؛ معرفی می‌کند یعنی فطرت انسان را به حرکت درمی‌آورد. بلافاصله انسان به سخن می‌آید؛ می‌گوید: اَيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اَيَّاكَ نَسْتَعِينُ^۱، یعنی خدا، تو او هستی و من هم این هستم. تو خدا هستی و من بنده هستم. تو رب هستی؛ من تو را می‌خواهم؛ من محتاج تو هستم؛ تو مالک یوم‌الدین هستی؛ من خودم را با تو و رهنمودهای تو برای آنجا مهیا می‌کنم. [در این مرحله] انسان عبد می‌شود. این مرحله دوم است.

اهمیت خودشناسی در داستان حضرت موسی

در سوره مبارکه طه هم ملاحظه کردید خدا به حضرت موسی می‌گوید: اِنِّیْ اَنَا اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا^۲، یعنی

۱ آیه ۵ سوره فاتحه؛ اَيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اَيَّاكَ نَسْتَعِينُ؛ ترجمه: تو را پرستش می‌کنیم و بس و غیر تو را سزاوار پرستش نمی‌دانیم
۲ آیه ۱۴ سوره طه؛ اِنِّیْ اَنَا اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا فَاعْبُدْنِيْ وَ اَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِيْ؛ ترجمه: منم خدای یکتا که هیچ خدایی جز من نیست،

خودش را، اعتقادات موسی را به او نشان می‌دهد، بعد می‌گوید من این هستم، بلافاصله پشت سر آن می‌فرماید: **فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي**. حالا من که این هستم تو بیا مرحله دوم عبادت را متوجه باش و بنده باش؛ عبد باش؛ عبد خدا باش؛ عبید دنیا و برده دنیا نباش. شأن تو بردگی دنیا نیست. شأن تو بندگی خداست، این مرحله دوم است.

پیمان عبودیت

مرحله سوم وقتی انسان عبد شد به تقوا می‌رسد. این مقدمات را برای اینجا عرض کردم. لذا فرمود: **يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ**! ای مردم فقط و فقط خدای خودتان را عبادت کنید؛ همان خدائی که شما را آفرید. پیشینیان شما را هم او آفرید. برای چه تو را عبادت کنیم؟ برای این که **لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ**، باشد که به مرحله سوم راه پیدا کنیم یعنی نور تقوا در جان شما ایجاد شود؛ ملکه تقوا

پس مرا (به یگانگی) بپرست و نماز را مخصوصاً برای یاد من به یادار.

۱ آیه ۲۱ سوره بقره، **يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ**؛ ترجمه: ای مردم، بپرستید خدایی را که آفریننده شما و پیشینیان شماست، باشد که پارسا و منزه شوید.

را پیدا کنید. اهل تقوا شوید، اهل تقوا که شدید خدائی می‌شوید، برای این که خدا هم وقتی از خودش برای ما می‌گوید، چه می‌گوید؟ می‌گوید: هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ^۱. همان که ما در نمازهای عید فطر و قربان به خدا می‌گوییم یا اهل التقوا، از این آیه یاد گرفتیم. هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ، خدا اهل تقوا است، چون تقوا یک سویه نیست، دو سویه است، تقوا یعنی حفظ پیمان‌های انسان با خدا، خدا گفت: أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ^۲ قَالُوا بَلَىٰ. این را حفظ کن، گفتی خدا پرورگار من است کجا می‌روی؟ پس این پیمان را حفظ کن. یک طرف این پیمان خداست. او هم اهل تقوا است. تو هم اهل تقوا باش. خدا معبود است، تو عبد هستی.

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ

۱ آیه ۵۶ سوره مدثر؛ وَمَا يَدْعُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ؛ ترجمه: و نخواهند متذکر شوند جز آنکه خدا بخواهد (یعنی بدون مشیت و لطف الهی کسی بهشتی و سعادت‌مند نخواهد شد. از او رواست تقوا و ترس و بیم و شوق و امیدواری که) او اهل تقوا و اهل آمرزش و مغفرت است.

۲ آیه ۱۷۲ سوره اعراف؛ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ؛ ترجمه: و پروردگار تو از پشت بنی‌آدم فرزندان‌شان را بیرون آورد. و آنان را بر خودشان گواه گرفت و پرسید: آیا من پروردگارتان نیستم؟ گفتند: آری، گواهی می‌دهیم. تا در روز قیامت نگویید که ما از آن بی‌خبر بودیم.

لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ^۱ وَأَنْ اعْبُدُونِي^۲ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ^۳.

این پیمان عبودیت را در پیشگاه خدا که اله و معبود شما است حفظ کنید. این مرحله دوم را اینطور می بینیم، پیمان است.

ویژگی افراد باتقوا

مرحله سوم هم وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا^۳ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا^۴ که اخلاقیات و ملکات معنوی و ملکوتی انسانی را نشان می دهد. فرمود تقوا را حفظ کنید. تقوا را که حفظ کردیم همه چیز سر جای خودش است. یک اهل تقوا دزدی نمی کند؛ نمی تواند دزدی کند؛ یک اهل تقوا دروغ نمی گوید؛ کسی که اهل تقوا است خیانت نمی کند؛ کسی که اهل تقوا است نفاق نمی ورزد؛ کسی که اهل تقوا است از ظلم به دور است؛ کسی که اهل تقوا است دلسوز مردم است؛ اهل تقوا خادم مردم است؛ اهل تقوا اهل بندگی است؛

۱ آیه ۶۰ سوره یس؛ أَلَمْ أَغْضِبْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ؛ (خطاب آید) ای آدم زادگان، آیا به شما سفارش ننمودم که شیطان را نپرستید، زیرا روشن است که او دشمن بزرگ شماست؟!

۲ آیه ۶۱ سوره یس؛ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ؛ و مرا پرستش کنید، که این راه مستقیم (سعادت ابدی) است؟!

۳ آیه ۷ سوره شمس؛ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا؛ و قسم به نفس ناطقه انسان و آن که او را نیکو به حد کمال بیافرید.

۴ آیه ۸ سوره شمس؛ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا؛ ترجمه: و به او شر و خیر او را الهام کرد.

اهل تقوا اهل علم و بصیرت است؛ فهم و درک خدائی دارد؛ اهل تقوا اهل عین و اُذن نیست؛ اهل سمع و بصر است.

نقش حضرت سیدالشهدا در معارف دینی

امام حسین علیه‌السلام در سخنرانی روز عاشورا فرمودند: الحمد لله الذی جعل لنا سمعاً و ابصاراً و أفئدة. این را امام حسین راجع به خودش می‌گوید؛ اما خدا راجع به دشمنان امام حسین، آنهایی که در کسوت دین با امام حسین دشمنی کردند؛ می‌شوند منافق. فرمود: **صُمَّ بَكْمُ عُمِّي فَهَمْ لَا يَرْجِعُونَ**^۱، امام حسین می‌گوید به ما سمع و بصر و فؤاد دادی، راجع به آنها خدا می‌گوید شما کرو کور و لال هستید. در جای دیگری راجع به کافران فرمود: **صُمَّ بَكْمُ عُمِّي فَهَمْ لَا يَعْقِلُونَ**^۲. نه حرفی برای گفتن دارید؛ اگر هم بگویید لاطائلات می‌گویید؛ اگر هم بگویید صدای شیطان از حلقوم شما می‌آید. کسانی که

۱ آیه ۱۸ سوره بقره: **صُمَّ بَكْمُ عُمِّي فَهَمْ لَا يَرْجِعُونَ**، ترجمه: آنها کرو گنگ و کورند و (از ضلالت خود) بر نمی‌گردند.

۲ آیه ۱۷۱ سوره بقره: **وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً صُمَّ بَكْمُ عُمِّي فَهَمْ لَا يَعْقِلُونَ**؛ ترجمه: و مثل [دعوت کننده] کافران چون مثل کسی است که حیوانی را که جز صدا و ندایی [مبهم چیزی] نمی‌شنود بانگ می‌زند [آری] کردند لالند کورند [و] در نمی‌یابند.

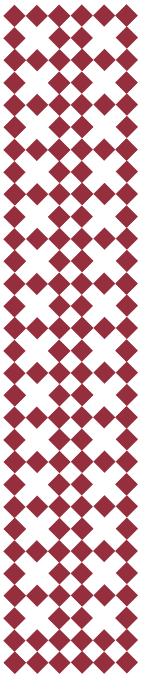
یأس در مردم پخش می‌کنند، یأس صدای شیطان است، کسانی که ناامیدی را به مردم تلقین می‌کنند، ناامیدی صدای شیطان است، الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ، کسانی که بدی و فحشا و بی بند و باری را دامن می‌زنند، عومل و اکره شیطان هستند برای این که شیطان این‌ها را می‌خواهد، همان‌هایی هستند که:

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ١.

اما در مقابل وَمَنْ يُعْظِمُ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ٢. نشانه این که این قلب بویی از تقوا برده است یا نبرده است، از این آیه سوره حج معلوم می‌شود، اگر دیدی خوبی‌ها را دوست داری، اگر دیدی یک نفر به جمعیت پیاده روی حماسه‌آفرین اربعینی اضافه

١ آیه ١٩ سوره نور؛ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ؛ ترجمه: آنان که (چون عبد الله ابی سلول و منافقان دیگر) دوست می‌دارند که در میان اهل ایمان کار منکری اشاعه و شهرت یابد آنها را در دنیا و آخرت عذابی دردناک خواهد بود و خدا (فتنه‌گری و دروغشان را) می‌داند و شما نمی‌دانید.
٢ آیه ٣٢ سوره حج؛ ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظِمُ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ؛ ترجمه: این است (سخن حق) و هر کس شعائر (دین) خدا را بزرگ و محترم دارد این از صفت دلهای باتقواست.

شد خوشحال می‌شوی. از الان تلاش می‌کنی که اگر مدیر هستی؛ اگر مسئول هستی؛ اگر فعال فرهنگی هستی؛ اگر همین‌طور یک شهروند معمولی هستی؛ هر کسی که هستی؛ دل تو می‌خواهد این حرکت پررنگ تر شود؛ دل تو می‌خواهد پرچم امام حسین به اهتزاز باشد؛ دل تو می‌خواهد ابالفصل‌های زمانه ما علمداری امام حسین را داشته‌باشند؛ این نشانه تقوا است. دل تو می‌خواهد صفوف نماز جمعه و جماعت پررونق باشد؛ دل تو می‌خواهد آمار طلاق پایین بیاید، دل تو می‌خواهد معتاد در جامعه دیده نشود، دل تو می‌خواهد بین فقر و غنا فاصله زیاد نشود؛ ظلم اقتصادی به مردم روا داشته نشود؛ دل تو می‌خواهد دولت خدمتگذار هرروز موفق‌تر باشد؛ اینها نشانه تقوا است. دل تو می‌خواهد آرزوهای شیطانی صهیونیست‌ها و مستکبران جهانی به گور برده شود؛ اینها نشانه تقوا است.

تأثیر عبادت بر تقوا

فرمود عبادت کنید، با عبادت به مرحله سوم راه پیدا

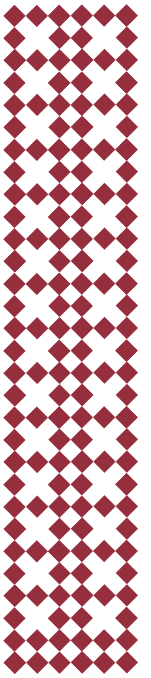
می‌کنید. اول بین عقیده تو چیست؟ دوم عبادت خودت را رصد کن. عبادت می‌کنی یا مشغولیات برای خودت داری؟ عبادت، امیرالمؤمنین فرمود: عبادت بعضی‌ها عبادت عبید است، از ترس خودشان که به جهنم نروند عبادت می‌کنند، عبادت بعضی‌ها عبادت تجار است، برای این که سودی ببرند، بهشتی به دست بیاورند عبادت می‌کنند، حضرت فرمود من شکرًا لله عبادت می‌کنم، فِتْلِكَ عِبَادَةُ الْأَحْرَارِ. در بعضی از روایات فرمودند: حباً لله، به خاطر این که عشق می‌ورزم به خدا، خدا را عبادت می‌کنم، این عبادت آزادگان به حساب می‌آید.^۱ آن وقت نتیجه این عبادت می‌شود تقوا.

کرامت؛ ارزشی بلندمرتبه

وقتی به تقوا رسیدیم به مرحله چهارم هم راه پیدا می‌کنیم و آن مرحله چهارم این است که **إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ**.^۲ بدانید گرامی‌ترین

۱ نهج البلاغه، ص ۵۱۰، حکمت ۲۳۷؛ وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ قَوْمًا عَبَدُوا اللَّهَ رَغْبَةً فِتْلِكَ عِبَادَةُ التُّجَّارِ وَإِنَّ قَوْمًا عَبَدُوا اللَّهَ رَهْبَةً فِتْلِكَ عِبَادَةُ الْعَبِيدِ وَإِنَّ قَوْمًا عَبَدُوا اللَّهَ شُكْرًا فِتْلِكَ عِبَادَةُ الْأَحْرَارِ؛ امام علی علیه السلام می‌فرماید: گروهی خدا را برای چشم داشت، می‌پرستند و این پرستش بازرگانان است. گروهی او را از روی ترس عبادت می‌کنند و این عبادت بردگان است، و گروهی او را سپاسمندان می‌پرستند و این پرستش آزادگان است

۲ آیه ۱۳ سوره حجرات؛ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ

شما، ارزشمندترین شما آن کسی است که در تقوا از دیگران جلوتر باشد، او به کرامت می‌رسد، یک انسان کریم می‌شود. در خطبه‌های گذشته رزق کریم را عرض کردیم. مرکز رزق کریم خود قرآن است، برای این که إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ^۱. هر آیه‌ای از قرآن رزق و لقمه و سفره کریمانه خدای متعال است که ما باید از آن برای تقویت شخصیت انسانی خودمان، کرامت انسانی یعنی شخصیت انسانی، باید بهره ببریم؛ و این شخصیت انسانی به کمال برسد. این شخصیت انسانی اگر خانم است بشود [حضرت] زینب و عزم کند که به [حضرت] فاطمه سلام‌الله‌علیها نزدیک شود، اگر آقا است [حضرت] ابوالفضل شود، عزم کند که به ساحت مقدس اباعبدالله علیه‌السلام نزدیک‌تر شود، هرچه محبت بیشتر شود انسان به حضرت نزدیک‌تر می‌شود. هرچه تقوا بیشتر بشود این محبت روزی آدمی خواهد شد.

اللَّهُ عَلِيمٌ خَبِيرٌ؛ ترجمه: ای مردم، ما همه شما را نخست از مرد و زنی آفریدیم و آن گاه شعبه‌های بسیار و فرق مختلف گردانیدیم تا یکدیگر را بشناسید، همانا بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خدا با تقواترین شمایند، همانا خدا کاملاً دانا و آگاه است.
۱ آیه ۷۷ سوره واقعه؛ آیه ۷۷ سوره واقعه؛ ترجمه: که این قرآن کتابی بسیار بزرگوار و سودمند و گرامی است.

نقش خاندان اهل بیت در گسترش معارف دینی

این که می‌گوییم انا من الحسین اگر گفتیم، باید با همه این لوازم آن باشد. اگر گفتیم اِنِّی سَلَمٌ لِمَنْ سَأَلَکُمْ وَحَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَکُمْ^۱. یک موقع حرف آن را می‌زنیم، اما یک موقع با همه وجود خودمان همین هستیم. اگر این شدیم که با همه آن کسانی که با امام حسین سر سازگاری، دوستی، عشق، محبت دارند؛ ما هم نوکر آنها شدیم؛ ارادتمند آنها شدیم؛ آن موقع معلوم می‌شود طعم تقوا را چشیده‌ایم؛ به هر حال این مسیر است، انبیاء علیهم السلام آمدند ما را با عقیده محکم، یقینی، عبادت مخلصانه، تقوا و کرامت آشنا کنند و بنای سبک زندگی خدائی را با این مهندسی مرحله‌ای معنوی به ما نشان بدهند و ما هم باید تلاش کنیم دانش‌آموزان خوبی در این مکتب انسان‌ساز و کرامت‌آفرین باشیم.

۱. فرازی از زیارت عاشورا؛ ترجمه: اِنِّی سَلَمٌ لِمَنْ سَأَلَکُمْ وَحَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَکُمْ وَوَلِیُّ لِمَنْ وَالَاکُمْ وَ عَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاکُمْ؛ ترجمه: من در صلح و سازش با کسی که با شما در صلح است و در جنگ با کسی که با شما در جنگ است و دوستم با کسی که شما را دوست دارد و دشمنم با کسی که شما را دشمن دارد.

دعا

پروردگارا به حرمت ابا عبدالله علیه السلام که دل‌های سوختگان عاشقان او در این ماه محرم و صفر تا اربعین و بعد از اربعین اسیر محبت آن حضرت و در تمام زندگی است؛ ما را اهل تقوا، اهل ایمان و کرامت، اهل عقیده یقینی و اهل انسانیت و ارزش‌های متعالی هرچه بیشتر از گذشته قرار بده.

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

قل هو الله احد

الله الصمد

لم يلد ولم يولد

ولم يكن له كفواً احد.

خطبه دوم

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
سيد الانبياء و المرسلين ابي القاسم المصطفى
محمد و على على أمير المؤمنين و على فاطمة
الزهرا سيدة نساء العالمين و على الحسن و
الحسين سيدي شباب اهل الجنة و على على
بن الحسين و على محمد بن على و على جعفر
بن محمد و على موسى بن جعفر و على على
بن موسى و على محمد بن على و على على
بن محمد و على الحسن بن على و على الحجة
القائم المنتظر المهدي صلوات الله و سلامه
عليهم اجمعين.

دعوت به تقواى الهى

اوصيكم عباد الله و نفسى بتقوا الله و نظم أمركم. در
تقويت تقوا بکوشيم. تقواى فردى، تقواى جمعى،

تقوای حکومتی، با نگاه جهانی به تقوا بنگریم؛ با این نگاه که همه عالم باید زیر چتر تقوا بیاید؛ اگر منتظر ظهور هستیم منتظر تجسم تقوا هستیم؛ پس باید برای آن معنا خودمان را و جهان را مهیا کنیم؛ ما تا زمانی که درس‌های تقوا را نیاموخته‌ایم، تا زمانی که عملیات زندگی ما در همه صحنه‌ها رنگ و بوی تقوا نگرفته است، نمی‌توانیم ادعا کنیم که منتظر هستیم، منتظر حقیقت تقوا، منجی عالم بشریت باید در همه شئون زندگی در جستجوی تقوا و درک و فهم حقیقت تقوا و عمل به آن باشد.

پیرامون هفته دولت

هفته دولت را سپری می‌کنیم، شهادت رئیس‌جمهور بزرگوار، مکتبی، معنوی، اخلاقی، مخلص، مرحوم شهید محمدعلی رجائی که افتخار مملکت ما، افتخار جهان اسلام و افتخار این مرزوبوم هستند را گرامی می‌داریم. یاد و خاطره عالم ربانی، شهید بزرگوار، شهید حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر باهنر، یار و همراه شهید رجائی را گرامی می‌داریم. خدمات

دولت جمهوری اسلامی را ارج می نهیم. مَنْ لَمْ يَشْكُرِ
الْمُنْعِمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ.^۱

نگاه درست مطالبه‌گری

ما دوتا نگاه داریم به خدمتگزاران دولت کریمه؛
یک نگاه ما نگاه طلبکارانه است؛ خب طبیعی
است نیازهای جامعه را دولت باید برطرف کند.. نیاز
کشاورزان را، نیاز بهداشت و سلامت را؛ نیاز آب و برق و
مسکن و هر نیازی که مردم دارند. نیاز علم و دانش و
فن آوری را؛ همه انتظار داریم دولت کار انجام بدهد؛
ولی خب باید معرفت هم همراه این طلبکاری باشد.
معرفت این است که وقتی طلبکار می شویم آن
طلب‌هایی که برآورده می شود را بگوییم خدا خیرتان
بدهد. دست شما درد نکند. شما شرائط آب مردم
آبیک، منطقه آبیک را خبر داشتید. می دانید چه
شرائطی این بندگان خدا داشتند. باید می رفتند با
دبه از چاه‌های مرغداری‌ها و گاوداری‌ها و نمی دانم
کجاها آب می آوردند، که تازه همان آب هم معلوم

۱ عیون أخبار الرضا علیه السلام ، جلد ۲ ، صفحه ۲۴؛ امام رضا علیه السلام : مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعِمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ. ترجمه: هر کس نعمت دهنده از مخلوقان را شکر نگذارد، شکر خداوند را بجا نیاورده است.

نبود آب درستی باشد؛ آب سالمی باشد. الان بهترین آب الحمد لله به برکت خدماتی که دست‌اندرکاران دولتی زحمت کشیدند، با سرعت عملیات جهادی این آب الان به این شهر رسید و این مردم واقعاً حالا از این جهت احساس راحتی می‌کنند. [در این موارد] باید تشکر هم کرد، باید بگوییم دست شما درد نکند. هم انتقاد خودمان را به موقع باید بگوییم، هم طلب مردم را از دولت یادآوری می‌کنیم. اما در جایی هم که باید بگوییم دست شما درد نکند. خدا قوت. اگر فراموش کنیم آن وقت زندگی ما بی برکت می‌شود. کار ما، بعد بی معرفت می‌شویم. هیچ کس دوست ندارد بی معرفت باشد. آدم با معرفت در مقابل خوبی‌ها وظیفه خودش را بایستی انجام بدهد. من این را باید بگویم؛ نه می‌خواهیم تملق‌گویی کنیم؛ این هم خیلی بد است. بی معرفتی و تملق‌گویی هر دوی اینها خیلی بد هستند. نه تملق‌گویی می‌کنیم و نه بی معرفتی می‌کنیم و لذا آن جایی که طلبی هست می‌گوییم.

مطالبات مقام معظم رهبری از دولت

آقا رهبر فرزانه انقلاب یکسری مطالبات را نسبت به دولت گفتند. من بعضی از آنها را عرض می‌کنم، مثلاً فرمودند دولت باید، به دولت سیزدهم فرمودند، باید بازسازی انقلابی دولت انجام بدهد، یعنی اگر بعضی از ارزش‌های دینی به فراموشی سپرده شد باید به جای خودش برگردد، اگر دست نیاز به سمت غرب دراز شد در گذشته‌ها، این غلط بود، حالا دولت جدید باید عزت و اقتدار این ملت امام حسینی را حفظ کند، اینها ملتی هستند که امام حسین به آنها یاد داد هیئات من الذلّة، این ذلت را نباید وانمود کنیم، مردم ما هیچ وقت ذلت نداشتند؛ اما بعضی از غربزده‌ها در بیرون از کشور مردم ما را گویا می‌خواستند طور دیگری نشان بدهند. آقا فرمودند دولت باید این را جبران کند، بازسازی انقلابی عدالت‌ورزی و کاهش فاصله طبقاتی، این مردم باید معلوم باشد که بالاخره کسی که حداقل درآمد را دارد، با کسی که حداکثر را دارد، چقدر بین

این دوتا باید فاصله باشد، اگر این فاصله ظالمانه باشد، این فاصله نجومی باشد، این شایسته نظام جمهوری اسلامی نیست.

فسادستیزی در ساختار اداری

حضرت آقا فرمودند فساد ستیزی باید کار دولت باشد؛ اگر یکجا فسادی دیده شد مقابله شود، اگر کسی شایستگی یک مسئولیتی را ندارد و منشأ فساد در آن سیستم، در آن اداره می‌شود باید تغییر کند؛ باید آدم‌های خادم، آدم‌های مخلص، آدم‌های امین عهده‌دار مسئولیت در دولت کریمه باشند. فرمودند احیای اعتماد و امید مردم، کسانی که هر وقت می‌رسیدند می‌گفتند خزانه که خالی است؛ اگر برجام را آمریکایی‌ها همراهی نکنند ما دیگر هیچی نداریم، کسانی که با این ادبیات غیردینی، اصلاً توکل به خدا در این ادبیات نیست، اعتماد به وعده‌های الهی در این ادبیات نیست. آن قدر که به دشمنان خدا تکیه کردند که نباید تکیه می‌کردند. یک چندم آن را به خدا اعتماد نکردند و این حرف‌های غیرمنطقی

و غیردینی از زبان آنها صادر شد. خدا فرمود: **وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ**^۱ به ستمگران تکیه نکنید؛ همه چیز شما به آتش کشیده می‌شود. اینها تکیه کردند و خیلی از فرصت‌ها را سوزاندند؛ حیثیت‌ها را سوزاندند؛ به جاهای خطرناکی جامعه ما را می‌بردند؛ حالا دولت جدید، دولت انقلابی، دولت مردمی و متدین می‌بایست در احیای اعتماد مردم و امیدبخشی به مردم بکوشد.

تحول خواهی در قوه مجریه

ایجاد تحول در قوه مجریه، هم از نظر ساختاری، هم از نظر نیروی انسانی باید تحول در قوه مجریه به وجود بیاید که طبعاً کار مطالعاتی و زمان بر است؛ ولی باید جزو برنامه‌ها باشد و آن قسمت‌های عملیاتی آن این است که آدم‌هایی که تابه حال نشان دادند خادم مردم نیستند، دیگر مردم آنها را در رأس امور نبینند؛ این خودش یک قدمی است برای

۱ آیه ۱۱۳ سوره هود؛ وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ؛ ترجمه: و (شما مؤمنان) هرگز نباید با ظالمان همدست و دوست و بدانها دلگرم باشید و گر نه آتش (کیفر آنان) در شما هم خواهد گرفت و در آن حال جز خدا هیچ دوستی نخواهید داشت و هرگز کسی یاری شما نخواهد کرد.

آن تحولاتی که بایستی در قوه مجریه ایجاد شود. سیاست خارجی که حالا اشاره کردم و بیشتر از این توضیح نمی‌دهم.

اهمیت نماز جمعه در رشد جامعه

مطلب دیگر هم این است که بنده وظیفه خودم می‌دانم وقتی آمدیم گفتیم رهبر فرمودند نماز جمعه قرارگاه است، قرارگاه فرهنگی است، قرارگاه معنوی است. وقتی گفتیم رهبر فرموده است که نماز جمعه قلب تپنده هر شهر است، اینها را عرض کردیم خدمت شما. خب یک چیزهای دیگری را هم باید بگوییم، به شما باید بگوییم خدا به شما هم خیر بدهد، به همه اقشار مردم، آقایان، خانم‌ها، کسانی که در سنین بالاتر، بزرگ‌ترهای ما هستند. جوانان ما هستند؛ کودکانی که می‌آیند در صفوف نماز جمعه، زینت بخش این محفل نورانی هستند، با این حضور معصومانه خودشان کیفیت نماز جمعه را ارتقا می‌بخشند، مسئولین و مدیران، خود استاندار محترم که مقید به حضور در نماز جمعه هستند و

راهنمائی‌ها و رهنمودهای ارزشمندی را برای ارتقای کیفی نماز جمعه بیان می‌فرمایند، از همه تشکر می‌کنیم که خدایا بین ما سپاسگزار فعالیت‌های ارزشمند و خداپسندانه بندگان خوب تو هستیم، این لیاقت را داشته باشیم که قدر حضور شما را در صفوف نماز جمعه بدانیم، هم در قزوین، هم در شهرهای دیگر استان، هم در همه مملکت اسلامی، همه جا که نماز جمعه الحمدلله باشکوه برگزار می‌شود. مخصوصاً مدیران محترم استانی، از همه تشکر کردم بنده. برای این تشکر هم دوتا هدیه از رسول گرامی خدمت شما عرض کنم، اسم یک کسی قُلب بود، آمد خدمت رسول خدا شکایت کرد، گلایه کرد گفت یا رسول الله ما که از حج محروم هستیم، چه کار کنیم؟ یعنی می‌خواست بگوید چرا این طور است که من نباید بتوانم سفر حج داشته باشم؟ حضرت فرمود:

يَا قَلْبُ عَلَيْكَ بِالْجُمُعَةِ فَإِنَّهَا حَجُّ الْمَسَاكِينِ^۱.

۱ امام صادق (علیه السلام)، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)؛ تفصیل وسائل الشیعة إلى تحصیل مسائل الشریعة، جلد ۷، صفحه ۳۰۰؛ اِنِّي تَهَيَّأْتُ إِلَى الْحَجِّ كَذَا وَ كَذَا مَرَّةً فَمَا قُدِّرَ لِي فَقَالَ لِي يَا قَلْبُ عَلَيْكَ بِالْجُمُعَةِ فَإِنَّهَا حَجُّ الْمَسَاكِينِ .

گفت من سفارش می‌کنم نماز جمعه را جدی بگیر، حج مساکین همین نماز جمعه است.

نماز جمعه؛ حج فقرا

در حدیث دیگری فرمود: التهجیر یوم الجمعة^۱ حج فقراء امتی، هجرت کردن، حرکت کردن، به نماز جمعه شتافتن در روز جمعه این می‌شود حج فقرای امت من. امیدواریم که از این حجتی که هدیه پیغمبر گرامی اسلام است، برخلاف آن حج که عمری یک بار یا هیچ بار، ما می‌توانیم هفته‌ای یک بار این حج مساکین و فقرا را داشته باشیم، خدا روزی ما کند با مقبولیت عالی. باید توجه کنیم که هرچند باید تشکر کنیم و سپاس خدا را داشته باشیم برای این حضور ارزشمند مردم خودمان در نماز جمعه ولی انصافاً هنوز تا فاسعوا إلى ذکر الله فاصله ما زیاد است، یعنی آنچه که خدا طلب کرده است باید یک انقلابی هر هفته در شهرهای اسلامی ایجاد شود،

۱ دعائم الإسلام: ج ۱ ص ۱۸۱، الجعفریات: ص ۳۲، النوادر للراوندي: ص ۲۰۸ ح ۴۰۵ کلاهما عن الإمام الكاظم عن آبائه عن الإمام علي عليه السلام. بحار الأنوار: ج ۸۹ ص ۱۹۷ ح ۴۴؛ مسند الشهاب: ج ۱ ص ۸۲ ح ۷۹، تاریخ دمشق: ج ۳۸ ص ۴۳۱ ح ۷۷۲۷ کلاهما عن ابن عباس نحوه، كنز العمال: ج ۷ ص ۷۰۷ ح ۲۱۰۳۲.؛ التَّهَجِيرُ إِلَى الْجُمُعَةِ حَجٌّ فَقَرَاءِ أُمَّتِي؛ ترجمه: پیامبر خدا صلی الله علیه وآله؛ شتافتن به سوی نماز جمعه، حج فقیران امت من است.

در همه جا، هر جایی که نماز جمعه است، یعنی همه بفهمند یک اتفاقی رقم می خورد. آنچه که روایات و آیات از ما می خواهند این است، این را باید همه دست به دست همدیگر بدهیم تا ان شاء الله به مراحل آن چنانی هم درباره نماز جمعه برسیم.

اصلاح ساختار در قوه قضائیه

نکته دیگری که باید عرض کنم جراحی اصلاح درونی در قوه قضائیه، در عدلیه استان ما آغاز شده است، حالا به گوش و سمع و نظر همه مردم ما خواهد رسید. آنهایی که هر وقت پرونده‌ای داشتید به بن بست می کشید، آنهایی که مطالبات نامشروع داشتند برای پیگیری کارهای وظیفه‌ای خودشان، آنهایی که پرونده در دست آنها ممکن بود مفقود شود، سرنوشت آن معلوم نشود به کجا کشید، آنها شناخته شدند و ان شاء الله امیدواریم با قاطعیت و جدیت انتقام این مردمی که اینها به آنها ظلم کردند، از اینها گرفته بود و جا دارد ما ویژه از مدیرکل محترم دادگستری، برادر عزیز و متدین و دلسوز جناب آقای

شعبانی و هم دادستان انقلابی و متدین، برادر گرامی جناب آقای رجبی و همه همکاران ایشان برای این اقدام انقلابی که ان شاء الله بیشتر متوجه خواهید شد تشکر می‌کنیم و امیدواریم خدا آنها را حفظ کند و توفیقات آنها را بیشتر برای مبارزه با فساد و برای بازگردان آبرو و حیثیت این قوه به خودش و مبارزه با فسادهایی که در زمینه‌های مختلف از زمین خواری گرفته تا پرونده خواری تا حق مردم را خوردن، ان شاء الله شاهد این اتفاقات باشیم.

رحلت آیت‌الله ناصری

در این سایت‌های خبری من دیدم که درباره آیت‌الله ناصری نوشته بودند ایشان به رحمت خدا رفتند، این آیت‌اللهی که عمری، عمر طولانی هم داشتند، این عمر طولانی ایشان همواره در تعلیم، تربیت طلاب، مباحث اخلاقی برای اقشار مختلف مردم که همه ما از بیانات اخلاقی ایشان حتماً بهره برده‌ایم و عشق و علاقه ویژه‌ای که نسبت به ساحت مقدس حضرت حجت عجل‌الله تعالی فرجه الشریف داشتند

و دائم دغدغه معانی ایمانی، دینی و تربیت و اخلاق را برای جامعه ما داشتند. خدا روح ایشان را با ارواح انبیا و اولیاء محشور فرماید.

شهادت سردار علیجانی

همچنین شهید مدافع حرم در هفته گذشته داشتیم، سردار گران قدر سردار علیجانی. من یک صحنه‌ای را دیدم راجع به این شهید بزرگوار مدافع حرم، خیلی دل آدم می‌گیرد وقتی این صحنه را می‌بیند، همچنین به خودمان بیاییم ببینیم خون چه کسانی امنیت برای ما تأمین می‌کند، زمینه زندگی را داریم، ببینیم چه کسانی زحمت می‌کشند. این شهید بزرگوار دختر و پسر ایشان را که نشان می‌داد صحبت می‌کردند، هم دختر او و هم پسر او، با یک ادب خاصی هم حرف می‌زدند، بعد یکی از حرف‌های آنها این بود که می‌گفت بابا به ما قول داده بود که از سفر سوریه برگردم امسال شما را برای پیاده روی اربعین می‌برم، این طفلک‌ها وقتی که به این وعده پدر خودشان فکر می‌کردند و راجع به آن حرف می‌زدند، نمی‌توانستند

راحت حرف خودشان را به پایان ببرند، با اشک و گریه حرف می‌زدند، یعنی انتظار داشتیم پدر ما برگردد، اربعین ما را با خودش ببرد برای سفر پیاده روی اربعین، امیدواریم خدای متعال روح این شهید گران قدر را همراه شهید سلیمانی، حسین همدانی، بزرگان آزادگی و حریت و اخلاص، بزرگان مدافع دین و حریم و حرم محشور فرماید، همه آنها با ابا عبدالله الحسین علیه السلام ان شاء الله محشور باشند.

دعای پایانی

پروردگارا عاقبت ما را ختم به خیر بفرما، بر عزت و اقتدار و عظمت اسلام و مسلمین هر روز بیفزا، پروردگارا سایه عزت و اقتدار رهبر حکیم انقلاب را بر سر مسلمانان جهان و مستضعفان عالم مستدام بدار، ارواح شهیدان، روح امام راحل را با ارواح انبیاء و اولیاء محشور بفرما، وحدت و انسجام و اتحاد را در میان همه مؤمنین و مسلمین هر روز بیشتر بفرما، دولت کریمه را برای خدمت به مردم توفیق روزافزون عنایت بفرما، به مردم ما هم در تحمل سختی‌ها و

مشکلات صبر و پایداری و استقامت عنایت بفرما،
چشمان ما را لیاقت دیدار مولا و صاحب خودمان
عنایت بفرما، حکومت اسلامی ما را به حکومت
جهانی آن حضرت متصل بفرما.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ
الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ، تَابِعْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ بِالْخَيْرَاتِ إِنَّكَ
مُجِيبُ الدَّعَوَاتِ وَإِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بسم الله الرحمن الرحيم
إنا أعطيناك الكوثر
فصل لربك وانحر
إنّ شأنك هو الأبتز.

و السلام عليكم ورحمة الله.

